

Олександр БОРОДІН

ад'юнкт кафедри

криміналістики та домедичної підготовки

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

**ДІТИ ЯК НАЙБІЛЬШ ВРАЗЛИВА ВІКТИМОЛОГІЧНА ГРУПА
ПОТЕРПІЛИХ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ХАРАКТЕРИСТИЦІ
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ В УМОВАХ
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ**

Віктимологічні групи відіграють особливу роль під час розслідування фактів вчинення торгівлі людьми в умовах збройних конфліктів. Вказане пояснюється певною сукупністю факторів, оскільки завдяки ознакам певної групи потерпілих можна з'ясувати ряд фактів, як-от: мету протиправного діяння (сексуальна експлуатація, незаконне залучення до праці, усиновлення, донорство); способи вчинення торгівлі людьми (обман, примус, насильницькі дії). В той же час варто наголосити, що діти є найбільш вразливою віктимологічною групою потерпілих у криміналістичній характеристиці торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, оскільки одразу вважаються особами, які перебувають в уразливому стані.

Як вказують окремі автори, за оцінками українських правозахисників, від початку повномасштабного вторгнення РФ близько 1,6 мільйона українських дітей перебувають під контролем Росії – депортовані або змушені жити в окупації [1]. У свою чергу Уповноважений Верховної Ради з прав людини Дмитро Лубінець вказував, що «всього Росія незаконно вивезла з України близько 150 тисяч дітей» [2]. Інакше кажучи, кількість дітей, вивезених до країни-окупанта, просто вражає своїми обсягами. Усі вони, крім того, можуть вважатися потерпілими за фактом вчинення торгівлі людьми з використанням їх уразливого стану.

Зі свого боку І. Щебетун та Т. Михайліна на підставі проведеного дослідження дійшли висновку, що забезпечити безумовну реалізацію діючих норм у зоні збройних конфліктів досить складно, а то й взагалі неможливо, враховуючи конкретні обставини на територіях, де державні органи України тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження. Як рекомендацію автори вказали, що «...для ефективного виконання обов'язків щодо дітей, які перебувають у зоні воєнних дій, доцільно розширити співпрацю держави з відповідними неурядовими організаціями та іншими складовими частинами громадянського суспільства та сприяти їм у проведенні відповідної діяльності. Крім того, підлягають удосконаленню норми чинного законодавства щодо правового статусу дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів. Він потребує

конкретизації, уточнення та «наповнення» фактичними можливостями і пільгами. Важливим також вбачається спрощення бюрократичних процедур, пов'язаних із отриманням відповідного статусу та безперешкодна реалізація дитиною прав і можливостей, що ним передбачені» [5, с. 35-36]. Тобто автори вказали на об'єктивні фактори, які заважають проходженню оптимального процесу повернення та реабілітації дітей з російської федерації.

Ми підтримуємо позицію Я. Швеця та І. Соколової, які зауважили, що у вказаних випадках варто здійснювати превентивну діяльність. Як приклад, автори привели такий випадок: щоб зменшити загрозу життю і здоров'ю дітей, які перебувають в окупації або на території активних бойових дій, слід посилити евакуаційні механізми держави. Значною мірою на це впливають домовленості про зелені коридори із росією та її військовими на різних рівнях. Проте росія частіше порушує такі домовленості, а не дотримується їх. Крім того, дослідники констатували, що для захисту дітей на територіях активних бойових дій батькам слід навчати дітей правилам поведінки в укриттях, в небезпечних місцях, під час повітряної тривоги, а для дітей, які вже стали жертвами окупантів, рекомендується забезпечити надання кваліфікованих медичних і психологічних послуг. Також, як слушно відмітили Я. Швець та І. Соколова, наразі діють волонтерські організації із дипломованими психологами, які надають безкоштовні консультації постраждалим від війни, але, на нашу думку, для роботи із дітьми слід забезпечити роботу саме дитячих спеціалістів. Наостанок науковці підсумували, що права дітей завжди перебували під особливою охороною держави та міжнародного співтовариства, а російська федерація системно порушує міжнародні норми із захисту прав дітей, як-от: порушує право на життя та захист від катувань, право на безпеку, особисту недоторканність та захист гідності, право на захист від сексуального насильства та інші права [4, с. 102]. Іншими словами, немає іншої можливості загасити біль, завданий російською агресією, як притягнути її до відповідальності за свої протиправні діяння.

А вже О. Турченко та І. Пилипишина констатували, що діти – це особливо вразлива категорія населення, вікова група найвищого ризику бідності, соціальної ізоляції, що виступає основним суб'єктом та об'єктом системної дискримінації, яка особливо посилюється в умовах збройних конфліктів. Крім того, автори правильно зазначили, що в умовах збройного конфлікту діти страждають абсолютно непропорційно, їхні страждання різноманітні [3, с. 65]. Підсумовуючи, дослідники відзначили, що, «...по-перше, державам, як основним відповідальним суб'єктам за життя, безпеку їх населення, необхідно підвищувати рівень координації і взаємодії щодо потреб дітей і молоді під час збройних конфліктів і в постконфліктних ситуаціях; по-друге, сторони збройного конфлікту повинні чітко дотримуватися зобов'язань, щодо захисту цивільних осіб загалом, дітей, зокрема, не тільки за міжнародним гуманітарним правом, а і за нормами загального міжнародного

права» [3, с. 69]. Як бачимо, думка вищезгаданих науковців повністю корелюється з нашою позицією стосовно того, що діти – це особливо вразлива категорія населення.

Тож зазначимо, що найбільш вразливою віктимологічною групою потерпілих у криміналістичній характеристиці торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, є діти. Дану категорію осіб зловмисники можуть використовувати як для незаконного усиновлення або удочеріння, так і для вчинення над ними інших протиправних дій (сексуальна експлуатація, незаконне донорство).

Список використаних джерел

1. Близько 1,6 млн українських дітей перебувають під контролем РФ. URL : https://lb.ua/society/2025/03/17/666108_blizko_16 mln_ukrainskih_ditey.html.
2. Може вважатися злочином проти людяності: звіт ОБСЄ щодо депортації Росією українських дітей. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/zvit-obsye-pro-deportatsiyi-ukrayinskykh-ditey-rosiyeyu/32396448.html>.
3. Турченко О. Г., Пилипишина І. І. Забезпечення прав дітей в умовах збройного конфлікту в Україні. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. С. 64-69. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/13.pdf>.
4. Швець Я. І., Соколова І. О. Порушення прав дітей під час війни російською федерацією. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 71. С. 99-103.
5. Щебетун І. С., Михайліна Т. В. Захист прав дітей на окупованих територіях: міжнародний досвід та українські реалії. *Політичне життя*. 2019. № 2. С. 33-37.

Наталія БРАТІШКО

фахівець групи захисту
інтелектуальної власності
відділу організації наукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

КІБЕРБУЛІНГ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ОДИН ІЗ ПРОЯВІВ АГРЕСІЇ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ

Сучасний цифровий світ відкриває безліч можливостей для спілкування, навчання та розваг. Та разом із цими можливостями зростає й кількість загроз. Розвиток інформаційних технологій супроводжується швидкими поширеннями правопорушень у цій сфері. Кібербулінг, як форма електронного насильства, став серйозною загрозою для дітей у віртуальному просторі.

Він є динамічним явищем, оскільки з кожним роком стає дедалі небезпечнішим, а кількість людей, яка від нього страждає, збільшується. Кібербулінг порушує не лише емоційне та соціальне благополуччя, а й